

בענין סידור כת"י עם כוונות האר"י שנחתם בסופו על שנת תק"ל

כבוד הרב חנוך ברנד - ברנד מכירות פומביות שלום וברכה

לאחר עיוני בעומק רב בסידור כת"י הנ"ל שבידך, עלה בידי מתוך הוכחות וראיות אין ספור כי מוכח מתוכו בבירור שהכת"י הוא כת"י קממור"ר רבי שבתי מראשקוב שכתב הסידור הידוע סידור האר"י רבי שבתי מראשקוב.

ואכתוב כאן לדוגמא כמה מההוכחות, ואקדים מקודם, כי לגבי זהות הכתב ע"פ כתב ידו השארתי למקצועים בתחום הבקיאיים ומומחים היטב בבדיקת כתבי ידות להביע דעתם בעניין, ואף על פי כן ההכרח לא יגונה כי בהשוואתי כת"י הסידור לכל מיני כתבי ידות המפורסם ממוהר"ר רבי שבתי [- וכידוע שרבינו רבי שבתי היה כותב ומעתיק מומחה וכתב בכת"י קדשו כל כתבי האר"י הקדוש, וממנו נשאר לפליטה הרבה כת"י בכל כתבי הקבלה אשר חתם שמו ושם אביו בסוף כל ספר -] רואים בבהירות שהוא כתב זהה ושווה אחד לאחד.

זאת ועוד אחרת, כי ידוע שרבינו רבי שבתי מראשקוב צייר את ספריו באומנות רבה עם גרפיקה יפה מאוד, כמו כל כותרת או דיבור המתחיל, וכן הטבלאות לא צייר עם קוים ורבעים פשוטים, רק בצורות יפות, וכידוע למכיר את כתבי ידיו, וכן בכת"י הסידור הנ"ל מופיע אותן ציורין באותן גרפיקה ממש ללא שום הבדל, ולא מצאנו שום כת"י אחר מסידורי האר"י וממעתיקי כתבי האר"י המציירים כן, לבד מרבינו רבי שבתי מראשקוב וחבירו הדומה לו מוהר"ר רבי שמשון בן התולדות מראשקוב, [ולגבי כת"י רבי שמשון מראשקוב יש הוכחות אחרות, הן מזהות הכת"י והן מעוד הוכחות, שאין הכת"י זהה ודומה כלל לכת"י קדשו].

ונביא עתה כמה הוכחות בעצם הסידור המוכיח כי הסידור והכת"י הנ"ל ממקור וכותב אחד יצא. בראשונה, הנה כל מהלך הסידור הוא מלה במלה ממש כמו הסידור רבי שבתי - על אף כי ידוע שכל סידורי האר"י שבכת"י כמעט דומים זה לזה, כי כולם כתבו את כוונות האר"י, ולשונם נובע ממקור כתבי האר"י ספר פרי עץ חיים ומשנת חסידים, ולכן בהכרח דומים בלשונם זה לזה - אבל דמיון סידור רבי שבתי לכת"י הנ"ל הוא דומה ממש אחד לאחד מלה במלה מה שלא מצאנו בשום סידור אחר, וכמו כן תוספות, שינויים, וכדו', המצוי רק בסידור רבי שבתי מופיע גם כן בכת"י הנ"ל ללא שום שינוי, דלא כשאר סידורי האר"י, ולדוגמא:

א. ציור השולחן בכוונות הגדה של פסח נדפס בתוכן ציור שתי חלות מצות, (וכבר העירו המגיהים בסידור שצ"ל מצות), וכמו כן בכת"י הנ"ל מופיע ציור שתי חלות בציור השולחן של הגדה של פסח.

סידור כת"י

סידור רבי שבתי דפו"ר

ב. כוונת כוס שני בליל פסח (כידוע ללומדים ומבינים קצת בכתבי האר"י, שיש בכל כוס מארבע כוסות ארבע כוונות של ארבע מוחין, שהם קטנות א', גדלות א', קטנות ב', גדלות ב') בכל סידורי האר"י מובא הכוונות אחרי גאל ישראל לכיון אז כל בחינות המוחין בברכת בורא פרי הגפן ובעת שתיית הכוס, ולעומת זאת רבי שבתי מראשקוב סידרם בסידור מפוזר בתוך ההגדה של פסח כל בחינה במקום אחר, קטנות א' בעת המזיגה, קטנות ב' באמירת "לפיכך", גדלות א' באמירת "הלל", גדלות ב' בהוי"ה של "גאל ישראל", ובברכת בורא פרי הגפן לא כתב שום כוונה כי כבר כיון הכל באמירת ההגדה, וא"כ וכל זה בכת"י הנ"ל דומות ממש למהלך של רבי שבתי מלה במלה, [ולמותר לציין כי כמו כן כל סדר הכוונות וכל הלשון של ההגדה של פסח עם כוונותיו הם דומים אחד לאחד, ולדוגמא "הא לחמא עניא" הביא ב' פירושים משני הצדדים, והן זהות בכת"י].

ג. בסימנים קדש ורחץ וכו', כתב בסידור רבי שבתי "רחץ" ולא "ורחץ", וכן הוא בכת"י הנ"ל. וכן בסימן "נרצה" כתב "ויהא רצוי מעשיו לפני הקב"ה" וכו' מלה במלה בכת"י, [לעומת זאת שאר סידורים לא כתבו בכלל נרצה, או הביאו זאת במקום אחר לפני הפיוט אדיר הוא].

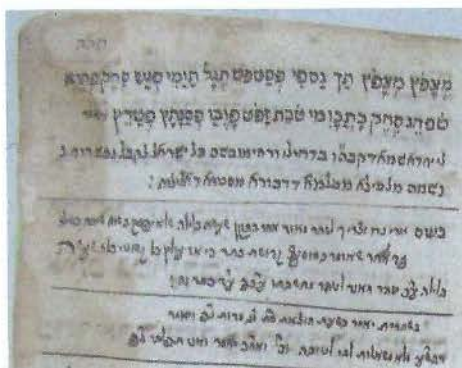
ד. כוונות ספירת העומר רבי שבתי הביאו אחרי ההגדה ולא אחרי ערבית (כבשאר סידורי אר"י), וכן צייר כוונות כל יום בסגנון של טבלה ולא בצורה של טקסט (כבשאר סידורי אר"י), וא"כ וכל זה בכת"י הנ"ל.

ה. כוונות חג השבועות, כידוע יש פלא גדול בסידור רבי שבתי שמתחיל כוונות שבועות, מטבילת הבוקר "טבילה באשמורת לפני עלות השחר" בכותרת "סוד טבילת הבוקר", וכל כוונות ליל שבועות נשמט, וא"כ והנה פלא כמו כן בכת"י הנ"ל מתחיל עם הכותרת "סוד טבילת הבוקר" ממש מלה במלה וכל כוונות ליל שבועות איננו, [וכמו כן כל המשך הלשון שהביא שם העתקות בשם הרב ועוד ספרים הכל ממש זהה ודומה מלה במלה].

ו. ועוד הביא בחג השבועות שם, הנהגה מהבעש"ט עם הלשון "ז"ל בשם מורי נר"ו כו' שלא יפסיק בשום שיחה בטילה עד כו' קדושת כתר", וא"כ וכל זה מועתק בכת"י הנ"ל מלה במלה. וזאת למודעי כי הנהגה זו בשם הבעש"ט לא מופיע בשום ספר ובשום א' מתלמידיו חוץ מ"רבי שבתי מראשקוב".

סידור כת"י

סידור רבי שבתי דפו"ר

כ"ז ח"ל בשם מורי נר"ו צריך
ליזהר מאוד אחר התיקון שעשה
כלילה שלא יפסיק בשום שיחה
בטילה עד אחר שחומר נמוסך
קדוש כתר כי אז עולין כל קשטיו
הכלם שעשה כלילה ע"כ יזכר
מאוד לטהר מחשבתו עכ"פ עד
כתר זה

יומאין מן מרחיק
מצפץ מצפץ תך גספי
פסחא תגד תומי פנש סתק
פתיא טפחג סתק כתבומי
טבת זפח פובז פסנתין
פטרין

ז. כמו כן בכוונות חנוכה הביא בסידור רבי שבתי מהבעש"ט "בשם מורי ריב"ש נרו לומר ז' פעמים יושב בסתר" ומופיע ג"כ בכת"י הנ"ל (והכל שוה בשוה מלה במלה).

[The page contains several lines of handwritten text in a cursive script, likely from a manuscript.]

מאנהעצן יאמר וויס נעמס ובר כל תיבה זיט אחר הלכות ברות וטוב מאל (כי)
נעמס מורי ריב'ס גריו לאמר זיט וויס נעמס יאצט בשרת כפסוטו וזיט טוגט לער
ג'כ צייטס טראגס וכלל עמ לרש שלל חנא ויטיון ג' (טונין) .
דער ז'ל סיס טוב לערליק ברות משרת, ברות מורטיקס מונא ואלא כארונ טרטיגן
צארטן אחר וזט מונא צילל לארשן קאן ברות חרסן קאן חסחם וכלל י' קאן לרש חסות
לראשית ובר וזט ערשט ערשט געליי' ח' סיס מחליי' צארטן חסותם לפתח יאמר :

ח. בתפלת שלש רגלים (ערבית שחרית מנחה) יש פלא גדול בסידור רבי שבתי שהביא בכוונת הוי"ה של חתימת "מקדש ישראל והזמנים" כוונה מיוחדת לכל חג, פסח, שבועות, סוכות, שמיני עצרת, וכמו כן גם להושענא רבה! על אף שבהושענא רבה לא מתפללים תפלות יום טוב, (חוץ ממוסף ששם כתב רבינו כוונה בנפרד), והנה מופיע ג"כ בכת"י הנ"ל (באותו סדר מלה במלה).

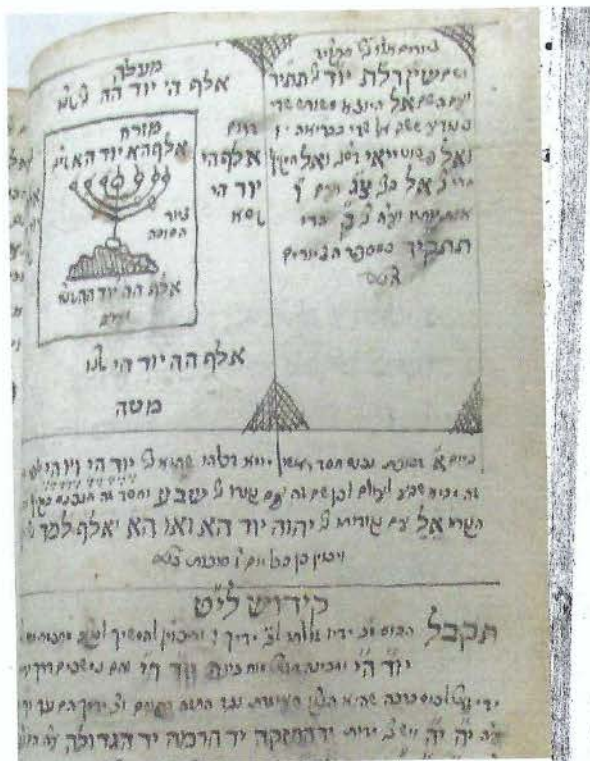
[illegible]

וּמִזְמֵרֵי הַמִּצְדִּיקִים קָחִיצָה דָּרָב זֵלֵה"ס .

י. ציור הסוכה בכוונות סוכות זהים ממש אחד מול השני (וכמו כן כל סדר כוונות סוכות, שהם כוונות הסוכה, כוונות אגודת הלולב, סדר כניסה לסוכה - עם תפילותיו וכו', הכל שווה בשווה מלה במלה ממש).

סידור רבי שבתי דפו"ר

סידור כת"י

ציורי אלו של אה"ה אלו
ג' חתק"ד ושם
שין דלת יוד ג' חתק"ד
ועם שסאל היוצא משורש
שדי כידוע משם אל
שדי שגריאה ועוד אל
י"א דס"ג ועוד אל
במקף הרי ג' אל ג' צ"ג
ועם שש אותיות ועם
אכולל ג' ק' כרי חתק"ד
כמספר הציורים הנ"ל של
הסוכה.

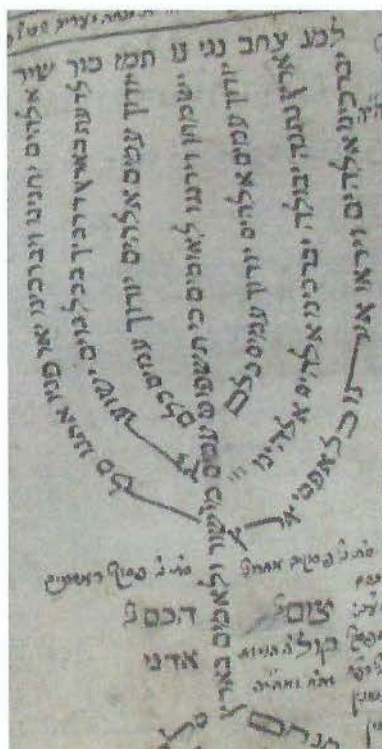
ביום א דמוכות נכנס חסד ראשון יומא דכולם שסאל יוד הי
ויו הי ג' חסד ולפי ששם זה מביא שבע לעולם וכן שם
עם נקודים אלו ג' שבע וחסד זה נכנס במקף ו הוא הנק' אל
ועם נקודתו ג' יהוה יוד הא ואו הא יאלף למד
ג' הקף וכה יכוין בכל יום מז' ימי סוכות

קידוש ד"ט

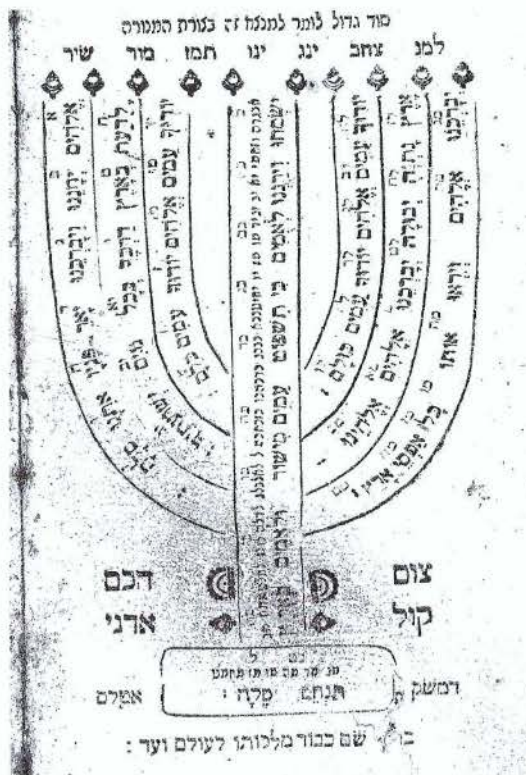
תקבר סוכה מז' ידי ואלו לב' ידיך ותכוין לסתשין לוק'
מחמת מוח דז"א יוד ה' ומביא דז"א מוח בינס יוד
הי והם נמשכין דרך ידי דז"א לכוס ברכה שסאל הנק' העומדת
נגד החסד נענים וב' ידיך הם נגד יד ע"ה י"ה ו"ה ו"ה ג' ידית
יד סגולה יד סתקס יד סתקס ע"ה ס"ה ג' י"ה י"ה כמנין
יוד

יא. ציור למנצח בצורת המנורה ציור למנצח (מזמור ס"ז) בצורת המנורה, ברוב סידורי האר"י לא הביאו ציור מנורה כלל, ואלו שהביאו ציור המנורה (כמו רבי שמשון מראשקוב) הביאו מימין לשמאל, דהיינו פסוק אלקים יחנונו מימין וכו', אולם בסידור רבי שבתי הביא ציור ה"למנצח" משמאל לימין, דהיינו פסוק אלקים יחנונו מצד שמאל וכו'. גם וכמו כן בכת"י הנ"ל ציור המנורה הוא משמאל לימין.

סידור כת"י

סידור רבי שבתי דפו"ר

ועל דרך זה יש כהנה וכהנה הוכחות אין ספור, אך דעו נא כי רבים הם ואי אפשר לפרטם, הצד השווה שבהם כי דא ודא אחת היא, ודומות ממש אחת לאחת.

העולה מכל זה כי ודאי כת"י זו יצא מתחת ידי קדשו של רבינו רבי שבתי מראשקוב.

ואף שאין הוכחה שזהו הכת"י של הסידור עצמו.

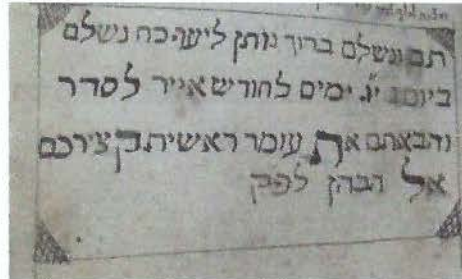
א. כי הסדר של הסידור אינו זהה לכת"י, דהיינו לדוגמא כוונות חנוכה ופורים הביא במקום אחר, וכן כוונות בין המצרים, וכן סדר תפילות שלש רגלים, וכן הלאה.

ב. כי בסידור רבי שבתי הביא הרבה הנהגות מלוקט (מספר שם טוב קטן ועוד) בעיקר בחודש אלול וראש השנה, והרבה מהדברים חסרים בכת"י, וכמו כן יש כמה דרושים ארוכים וכדו' שחסר בכת"י.

וככל הנראה שמהו"ר רבי שבתי מראשקוב כתב יותר מסידור א', וכידוע היה סופר ומעתיק ממוחה שהעתיק כל כתבי האר"י, ואולי כתב הסידור לפי בקשת אחד מגדולי הצדיקים (- בסוף הסידור מופיע כמה שמות כ"קוויטל").

תאריך כתיבת סידור הכת"י

ועתה נציין עוד פרט אחד, בענין זמן כתיבת סידור הכת"י, הנה בסוף הכת"י חתם רבינו "תם ונשלם וכו' י"ג ימים לחודש אייר לסדר וכו' לפ"ק, שהוא שנת תק"ל.

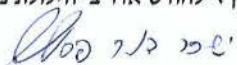
והנה תאריך הנ"ל "שנת תק"ל" ג"כ תואם לפי שנות חיי רבינו רבי שבתי מראשקוב, כי פעם הראשון שמוזכר רבינו רבי שבתי בספה"ק בלשון המנוח... זלה"ה הוא משנת תקמ"ה והלאה, כמופיע בפרי עץ חיים דפוס תקמ"ה הנ"ל כתוב 'הרב המנוח החסיד המקובל מוה' שבתי ראשקובר ז"ל', וכן בסידור רבי אשר משנת תקמ"ז-ח מוזכר ג"כ בלשון המנוח.. זלה"ה.

והנה רבות בשנים היתה הבית החיים מקום מנוחתו של רבינו בעיר ראשקוב כהל של עפר ועצים שכיסו את רוב המצבות, עד שלאחרונה (חודש ניסן תשפ"ב) זכינו לשיקום הבית הקברות וגילוי המצבה של רבינו ע"י רבה של מולדובה הר"ה ג' ר' פנחס זלצמן שליט"א יו"ר קהילת אגודת ישראל מולדובה, ובעזרת אגודת אהלי צדיקים בראשות הרב ישראל מאיר גבאי שליט"א, ראה צילום תמונת המצבה.

והנה תאריך פטירת רבינו המופיע על המצבה הוא "ביום ב' כ"א ימים בחודש סיון שנת..."
אותיות תאריך השנה לא ברור ומחוק קצת, וזה ברור שזה לא שנת תק"ה (כמו שיש כאלו שכתבו כן,
כי הוא תאריך של ארבע אותיות, וגם יש הרבה כת"י של רבינו משנים המאוחרות), אבל לפי הבדיקה
שנעשתה בימים אלו נראה כי שנת התאריך המוקדם הנו תקל"ה (והוא יוצא ביום שני בשבוע
ככתוב על המצבה), וזה תואם עם הכת"י של הסידור דידן שנשלם בשנת תק"ל.

החותם בברכה ביום ראשון ז' לחודש אדר ב' הילולת משה רבינו שנת תשפ"ד

ישכר דב פרענקל

מהדיר סידור רבי שבתי מראשקוב

נ.ב. כל זה נכתב אחרי השוואה בעיון רב בין הכת"י לסידור רבי שבתי דפוס ראשון קארעץ תקנ"ד